

Jantine Spilt: 'Ook lief zijn tegen lastige kleuters'

Een goed begin is het halve werk: kleuters met positieve schoolervaringen nemen dat mee naar de volgende leerjaren en deze ervaringen komen hun leerresultaten ten goede. Maar die positieve start is niet voor alle kinderen vanzelfsprekend. Jantine Spilt deed onderzoek naar de relatie tussen leerkracht en gedragsmoeilijke kleuters.

In je onderzoek spreek je van externaliserend gedrag bij kleuters.

Wat bedoel je daar precies mee?

'Het is gedrag dat naar buiten gericht is en dat de normale gang van zaken in de klas verstoort. Bijvoorbeeld niet op de plek blijven zitten, druk zijn, niet op de beurt kunnen wachten, door de les heen praten. Maar ook speelgoed niet willen delen met andere kinderen en agressief gedrag, zoals slaan en schoppen. Op deze leeftijd is het moeilijk om gedragsproblemen al te diagnosticeren. Maar voor ons onderzoek was dat ook niet belangrijk. We waren vooral geïnteresseerd in de variatie in externaliserend gedrag, zoals dat voorkomt in gewone kleuterklassen. Uiteindelijk bleek dat leerkrachten bij gedragsmoeilijke kinderen vaker negatieve gevoelens ervaren, zoals boosheid, frustratie en ook gevoelens van hulpeloosheid.'

Hoe erg is dat?

'Uit de onderzoeksliteratuur blijkt dat een warme relatie tussen leerkracht en leerling bij de laatste leidt tot een positiever gevoel over leren en school en meer betrokkenheid bij de school. Hij is meer betrokken bij schoolse taken en eerder bereid om opdrachten uit te voeren en zich te verdiepen in nieuwe dingen. Bovendien gaat het aanleren van nieuwe dingen makkelijker. Bij een moeizame, conflictueuze relatie zijn deze (leer) opbrengsten niet te verwachten. Wanneer leerlingen met moeilijk gedrag toch een positieve relatie met hun leerkracht hebben, zie je dat hun gedrag verbetert. Bovendien verbetert vaak ook de relatie met de leeftijdsgenoten en dat komt in de sfeer in de klas ten goede.'

Hoe kun je met lastige kinderen een positieve relatie opbouwen?

'Er is niet echt een truc voor. Relaties opbouwen met een gedragsmoeilijke leerling is soms een hele opgave. In de dagelijkse omgang met deze

'Een warme relatie leidt tot beter gedrag.'

leerlingen spelen negatieve emoties een rol. Wanneer leraren niet adequaat omgaan met negatieve emoties, maakt dit hen gevoeliger om overspannen te raken. Uit ons onderzoek bleek dat het helpt als een leerkracht zich bewust is van het positieve effect van een warme relatie op de ontwikkeling van kinderen. Het is belangrijk dat de leraar hier doelbewust mee bezig is en zoekt naar mogelijkheden voor persoonlijk contact met de leerling. We hebben met diepte-interviews leerkrachten uitgebreid stil laten staan bij hun relatie met een bepaalde leerling. Vaak komen leerkrachten hier in hun dagelijkse lespraktijk weinig aan toe, terwijl het belangrijk is om zo nu en dan tijd te nemen om te reflecteren en jezelf vragen te stellen als "Voelt dit kind zich veilig bij mij" en "Welke emoties ervaar ik in het contact met dit kind en hoe beïnvloedt dat mijn handelen bij dit kind?". Voor dat bewustzijn zijn de interviews niet noodzakelijk. Een leerkracht kan ook zelf reflecteren op de relatie met een kind.'

Wat kan het onderwijs leren van dit onderzoek?

'Relaties tussen leerkrachten en leerlingen zijn belangrijk, zowel voor de

ontwikkeling van de kinderen als het welbevinden van de leraar. Voor het opbouwen van positieve relaties met leerlingen, zouden kleinere groepen van maximaal twintig leerlingen een oplossing kunnen zijn. Dat geeft je als leerkracht de mogelijkheid om meer tijd aan elke leerling te besteden. Af en toe een praatje maken, een knipoog, een aai over de bol, is heel belangrijk. In (te) grote groepen is dat vaak moeilijk. En meer handen in de klas kan natuurlijk ook. Of er tijdens de opleiding van leerkrachten voldoende aandacht is voor het belang van warme leerkracht-leerlingrelaties, kan ik niet goed beoordelen. Vanuit de onderwijsbegeleidingsdiensten zou er misschien meer coaching van leerkrachten plaats moeten vinden specifiek gericht op de leerkracht-leerlingrelatie. Ook kunnen zij bij psychodiagnostisch onderzoek bij probleemleerlingen profiteren van de kennis over leerkracht-leerlingrelaties.' / PZ

<<

Jantine Spilt, Relationships between teachers and disruptive children in kindergarten: An exploration of different methods and perspectives, and the possibility of change, proefschrift, Universiteit van Amsterdam, 2010.